

HÂKİMLİK & HMGS SORU BANKASI İDARE HUKUKU

Metin KAYA • Ali SAKİNCİ • Bahadır ERKOL • Erhan GÜNEŞ

Konularına Göre Tasnif Edilmiş
Tamamı Çözümlü Özgün Sorular

İMTİYAZ YAYINLARI

İmtiyaz HÂKİMLİK & HMGS Soru Bankası
İDARE HUKUKU

Metin Kaya

10. Baskı: Ocak 2026
1. 9. Baskı: Temsil Kitap

ISBN: 978-625-93633-5-6

© Bu kitabın her türlü yayın hakkı "İMTİYAZ YAYINLARI'na" aittir. Yayınevinin yazılı izni olmadan, kitabın tümünün veya bir kısmının elektronik, mekanik ya da fotokopi yoluyla basımı, yayımı, çoğaltımı ve dağıtımı yapılamaz.

Yayın Yönetmeni: METİN KAYA

Sayfa Tasarımı:

Sanem Hande Bayramoğlu Genç

Kapak Tasarımı:

Can Turan

MATBAA İLETİŞİM: **ARCS Matbaacılık**

Zübeyde Hanım Mahallesi
Aslanbey Caddesi Tuna Han
No: 101/2D İskitler/Ankara
Matbaa Sertifika No: 49427

Kitaba Dair Güncelleme Karekodları:

İçindekiler

İDARENİN GENEL ESASLARI.....	5
İDARİ İŞLEMLER.....	24
İDARENİN SÖZLEŞMELERİ – YETKİLERİ – KAMU HİZMETİ – KAMU MALLARI	50
KAMU GÖREVLİLERİ	83
MALİ SORUMLULUK	113
İDARİ TEŞKİLAT	121
YERİNDEN YÖNETİM KURULUŞLARI.....	149
KARMA TESTLER	190
OLAYLI PRATİK SORULAR	264
KARMA TEST.....	270

İDARE HUKUKU

Metin KAYA

İDARENİN GENEL ESASLARI

TEST - 1

1. Kamu tüzel kişiliklerine ilişkin aşağıdaki ifadelerden hangisi yanlıştır?

- A) Kararları hukuka uygunluk karinesinden yararlanır.
- B) Tek yanlı işlem yapma yetkisine sahiptirler.
- C) Kamulaştırma yetkisine sahiptirler.
- D) Hukuki dayanağını anayasadan alırlar.
- E) Mutlak sözleşme serbestliğine sahiptirler.

Çözüm: Kamu tüzel kişiliği, idarenin örgütlenmesinde kullanılan en temel yapılardan olup, Anayasa'nın 123. maddesi uyarınca kanunla veya Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile kurulur. Bu hüküm, kamu tüzel kişiliklerinin ancak yasama veya yürütmenin düzenleyici işlemleriyle oluşturulabileceğini; idarenin kendi kendine tüzel kişilik ihdas edemeyeceğini açıkça ortaya koymaktadır. Kamu tüzel kişiliğine sahip kuruluşların varlık nedeni, kamu hizmetlerinin yürütülmesinde idarî, malî ve işlevsel anlamda özerklik sağlamaktır.

Kamu tüzel kişilikleri, genel bütçe içinde yer almazlar; kendi ayrı bütçeleri, malvarlıkları ve personel rejimleri vardır. Bu durum, onların merkezi idareye bağlı olmakla birlikte idari ve mali özerklik taşıdıklarını ifade eder. Bu özerkliğe rağmen kamu tüzel kişileri tamamen bağımsız değildir; üzerlerinde merkezi idarenin idari vesayet denetimi bulunmaktadır. Vesayet denetimi, hiyerarşik denetimden farklı olarak istisnai ve kanunla sınırlıdır; merkezi idare, kamu tüzel kişisinin işlemlerini yerindelik açısından değil, yalnızca hukuka uygunluk yönünden denetleyebilir. Vesayet makamı, yerinden yönetim kuruluşunun işlemini doğrudan geri alamaz veya yerine geçerek işlem tesis edemez; yalnızca kanunda öngörülen ölçüde iptal, onay, askıya alma gibi sınırlı yetkilere sahiptir.

Kamu tüzel kişileri, kamu gücüne dayanarak tek yanlı idari işlem yapma yetkisine sahiptir. Bu tek yanlılık, işlemlerin muhatapların rızasına ihtiyaç duyulmaksızın hukuki sonuç doğurmasını sağlar. Bu bağlamda kamu tüzel kişilerinin işlemleri, hukuk düzeninde doğrudan sonuç doğuran icrai işlem niteliği taşır ve hukuka uygunluk karinesi altında korunur.

Bununla birlikte, kamu tüzel kişiliğine sahip olmak, özel hukuk alanında tam bir serbesti anlamına gelmez. Kamu tüzel kişileri, mallarını dilediği gibi satamaz, kiralayamaz veya özel kişilerin yaptığı şekilde serbestçe tasarruf edemezler. Kamu mallarının yönetimi, kamu yararı ilkesine bağlıdır ve bu nedenle kamu tüzel kişileri ihale hukukuna, özellikle de kamu ihale mevzuatına tabidir. Bu çerçevede taşınmazların tahsisi, kiralanması, satışı ve hizmet alımları, kanunla belirlenmiş usuller çerçevesinde yapılır. Bu durum, kamu tüzel kişilerinin özel hukuk sözleşmelerinde bile sözleşme serbestisi ilkesinden tam anlamıyla yararlanamamalarının temel nedenini oluşturur. Bu nedenle E seçeneği yanlıştır.

Özetle kamu tüzel kişiliğine sahip kuruluşlar:

- Kuruluş bakımından: Kanun veya Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile kurulur.
- Mali statü bakımından: Genel bütçe dışında, ayrı mali özerkliğe sahiptir.
- İdari statü bakımından: Merkezi idare vesayeti altında sınırlı idari denetime tabidir.
- Yetki bakımından: Tek yanlı ve icrai idari işlem tesis edebilirler.
- Malvarlığı işlemleri bakımından: Kamu hukukuna bağlıdır; ihale usullerine tabidir, sözleşme serbes-

tisine sahip değildir.

Bu yönleriyle kamu tüzel kişileri, hem özerk hem de kamu gücüne dayalı yetkilerle donatılmış olup idarenin bütünlüğü ilkesi çerçevesinde görev yaparlar. Yanıt, E seçeneği

2. I. Yerindelik denetimi
- II. Emir ve talimat verme
- III. Hukukilik denetimi

İdari vesayet denetimi kapsamı kural olarak yukarıdakilerden hangisini içerir?

- A) I ve II B) II ve III C) Yalnız III D) Yalnız I E) I, II, III

Çözüm: İdari vesayet, merkezi idarenin yerinden yönetim kuruluşları üzerinde sahip olduğu, hukuka uygunluğu sağlamak amacıyla kullanılan sınırlı ve istisnai bir denetim yetkisidir. Bu yetki, idarenin bütünlüğü ilkesinin bir gereği olmakla birlikte, yerinden yönetim kuruluşlarının özerkliğini ortadan kaldırmayacak şekilde dar kapsamlı olarak düzenlenmiştir. İdari vesayet, hiyerarşi ilişkisi gibi geniş ve kapsamlı bir denetim ilişkisi değildir; çünkü yerinden yönetim kuruluşları merkezi idarenin hiyerarşik yapısına dahil değildir.

Bu nedenle vesayet makamı, yerinden yönetim kuruluşlarının karar ve işlemleri üzerinde yerindelik denetimi yapamaz; yani kararın kamu yararına uygun olup olmadığını kendi takdirine göre değerlendirme yetkisi bulunmaz. Vesayet makamı yalnızca işlem ve kararların hukuka uygunluğunu denetleyebilir ve bunu da kanunun kendisine tanıdığı sınırlar içinde yapabilir.

Ayrıca vesayet makamı, yerinden yönetim birimlerinin organları üzerinde emir ve talimat verme yetkisine sahip değildir. Çünkü böyle bir yetki, yerinden yönetimin özerkliğini ortadan kaldırır ve hiyerarşik bir bağımlılık yaratır ki bu, vesayetin hukuki niteliğiyle bağdaşmaz. Aynı şekilde vesayet makamı, yerinden yönetim kuruluşlarının işlemlerini kural olarak geri alamaz, kaldıramaz veya değiştiremez; zira bu tür yetkiler ancak hiyerarşik üstlere tanınan yetkililerdir. Vesayet makamı ayrıca kural olarak yerine geçerek işlem tesis edemez, yani yerinden yönetim kuruluşunun yetkili organının yapmadığı bir işlemi doğrudan kendisi yapamaz.

Bununla birlikte, vesayet yetkisi tamamen mutlak bir yasak rejimi değildir. Kanun koyucu, bazı durumlarda vesayet makamına yerindelik unsuru da içeren istisnai yetkiler tanıyabilir. Bu istisnai durumlar açık ve kesin olarak kanunda düzenlenmiş olmalıdır; aksi hâlde vesayet makamının yerindelik denetimi yapması hukuka aykırı olur.

Bu bağlamda en bilinen örneklerden biri, köy hukukuna ilişkin istisnadır. Köy Kanunu uyarınca, muhtarın köy yararına aykırı gördüğü kararları kaymakam bozabilir. Burada kaymakam, kararın yalnızca hukuka uygun olup olmadığını değil, ayrıca köy yararına uygun olup olmadığını da değerlendirerek yerindelik yönünden denetim yapmaktadır. Bu nedenle kaymakamın köy yararına olmayan muhtar kararını bozması, idari vesayetin yerindelik denetimi içeren istisnai uygulamalarından biridir.

Sonuç olarak, idari vesayet:

- Hukuka uygunluk denetimi ile sınırlı,
- Yerindelik denetimini genel kural olarak dışlayan,
- Emir ve talimat verme yetkisi tanımayan,
- Geri alma, değiştirme, ortadan kaldırma yetkisi bulunmayan,
- Yerine geçerek işlem tesis edemeyen,
- Ancak kanunda açıkça düzenlenmiş hâllerde istisnai yerindelik denetimi yapabilen bir idari denetim mekanizmasıdır.

Köy yararına aykırı muhtar kararının kaymakam tarafından bozulması da bu istisnai vesayet yetkisinin tipik bir örneğini oluşturur. Yanıt, C seçeneği

3. Uzun yıllardan beri kullanılarak yerleşik bir idari gelenek haline gelen ancak yasalarda veya yönetmeliklerde yazılı olarak yer verilmeyen kurallara ne ad verilir?

- A) Örf ve adet B) Teamül C) Gelenek
D) Kanuni idare E) Düzenlilik

Çözüm: Uzun yıllardan beri kullanılarak yerleşik bir idari gelenek haline gelen ancak yasalarda veya yönetmeliklerde yazılı olarak yer verilmeyen kurallara teamül adı verilir. Özel hukuktan farklı olarak kamu hukukunda örf ve adet kaynak olarak kullanılmaz. İdari teamüller kaynak olarak kullanılmaktadır. İdare hukukunda kaynak olarak kullanılan teamüllere şunlar örnek gösterilebilir: yetkide paralellik ilkesi, şekilde paralellik ilkesi, süreklilik ve düzenlilik ilkesi. Yanıt, B seçeneği

4. İdare hukuku kurallarının, idari yargı organlarının somut olaylarda verdiği kararlarla oluşması hangi özelliğinin sonucudur?

- A) Statüsel nitelikte olması
B) Tedvin edilmemiş olması
C) İçtihadi nitelikte olması
D) Değişken olması
E) Bağımsız olması

Çözüm: İdare hukuku, diğer hukuk dallarına kıyasla daha az kanunlaşmış bir hukuk alanı olup, kurallarının önemli bir kısmı yargı içtihatları ve doktrin tarafından şekillendirilen dinamik bir yapıya sahiptir. Bu durum, idare hukukunun en temel özelliklerinden biri olan içtihadi (yargısal) nitelik olarak ifade edilir. İdare hukuku, büyük ölçüde idari yargı mercilerinin—özellikle Danıştay'ın—somut uyuşmazlıklar karşısında geliştirdiği ölçüt ve ilkeler üzerinden gelişir ve sistematik bir bütünlük kazanır.

Bu içtihadi nitelik, idare hukukunun kodifiye edilmiş, tek ve kapsamlı bir temel kanuna sahip olmamasından kaynaklanmaktadır. Örneğin özel hukukta Türk Borçlar Kanunu gibi temel düzenlemeler geniş kavram tanımları içerirken, idare hukukunda idari işlem, kamu hizmeti, kolluk faaliyetleri, idarenin sorumluluğu, kamu malı, üstün yetkiler, bozucu idari işlem, idari sözleşme gibi temel kavramları tanımlayan genel ve kapsamlı bir kanun metni bulunmamaktadır. Bu tanımlar ve ilkeler, büyük ölçüde Danıştay içtihatları, Anayasa Mahkemesi kararları ve öğretisi tarafından oluşturulmuştur.

İdare hukukunda normatif boşlukların bulunması, idarenin faaliyet alanının genişliği ve çeşitliliği ile doğrudan bağlantılıdır. İdarenin sürekli değişen toplumsal ihtiyaçlara hızla cevap verme zorunluluğu, hukuk düzeninin tüm kavram ve kurumları önceden ayrıntılı şekilde düzenlemesini güçleştirmektedir. Bu nedenle idare hukuku, somut uyuşmazlıklar üzerinden yargı organlarının geliştirdiği ilkelerle sürekli olarak yeniden şekillenen, evrimsel bir yapıya sahiptir.

Bu çerçevede idari yargı organları, yalnızca uyuşmazlıkları çözmekle kalmaz, aynı zamanda idare hukuku kurallarının oluşumunda yaratıcı bir işlev de üstlenir. Örneğin "idari işlemin unsurları", "kamu hizmetinin ölçütleri", "kolluk faaliyetlerinin sınırları", "idarenin kusursuz sorumluluk halleri", "kamu mallarının hukuki rejimi" gibi temel konular, kanunlarda ayrıntılı şekilde düzenlenmemiş olup, büyük ölçüde içtihatlarla belirlenmiş kurallardır.

Sonuç olarak idare hukukunun önemli bir özelliği, kurallarının yargısal içtihatlardan beslenmesi ve gelişmesidir. Bu içtihadi nitelik, idare hukukuna esneklik, güncellik ve sürekli gelişime açıklık kazandırmakta; aynı zamanda idarenin geniş faaliyet alanlarının hukuki çerçevesinin yargısal kararlarla şekillenmesini sağlamaktadır. Yanıt, C seçeneği

5. I. Merkezi idarenin dışında örgütlenmişlerdir.
 II. İl, köy ve belediye gibi insanların bir arada yaşayarak oluşturdukları topluluklardır.
 III. Bir mal varlığının belirli hizmete tahsis edilmesiyle kurulmuşlardır.

Hizmet yerinden yönetim kuruluşlarına ilişkin yukarıdaki ifadelerden hangisi yanlıştır?

- A) I ve III B) Yalnız II C) II ve III D) Yalnız III E) Yalnız I

Çözüm: Hizmet yerinden yönetim kuruluşları, belirli bir kamu hizmetinin yürütülmesi amacıyla oluşturulan; bu hizmet için özel olarak tahsis edilmiş bir malvarlığına, ayrı bir bütçeye ve kendine özgü bir örgüt yapısına sahip olan kamu tüzel kişileridir. Bu kuruluşlar, belirli bir hizmete yönelmiş uzmanlık yapıları nedeniyle yerel yerinden yönetim kuruluşlarından (örneğin belediyelerden) farklı olarak fonksiyonel (hizmete ilişkin) özerklik temelinde örgütlenen yerinden yönetim birimleridir.

Hizmet yerinden yönetim kuruluşları, Anayasa'nın 123. maddesi çerçevesinde, ancak kanunla ya da Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile kurulabilir. Kuruluş aşamasında, yürütülecek kamu hizmeti için ayrı bir malvarlığı, bütçe ve personel yapısı tahsis edilir. Bu malvarlığının belirli bir hizmete özgülenmiş olması, söz konusu kuruluşlara işlevsel anlamda bağımsızlık sağlar ve faaliyetlerinin sürekliliğini güvence altına alır.

Bu kuruluşların kamu tüzel kişiliğine sahip olması, onların idari özerkliğe ve kamu gücü ayrıcalıklarını **kullanma yetkisine sahip olduğu anlamına gelir. Kamu tüzel kişiliği sayesinde bu kuruluşlar:**

- Tek yanlı idari işlem tesis edebilir,
- Kamu hizmetini yürütürken kamu gücüne dayanabilir,
- Kamu hukukuna tabi personel çalıştırabilir,
- Kurumsal malvarlığı üzerinde kamu hukuku ilkelerine uygun şekilde tasarrufta bulunabilir,
- Kendi bütçesini yönetebilir.

Bununla birlikte, yerinden yönetim esasına göre kurulmuş olmaları, onları merkezi idareden tamamen bağımsız kılmaz. Hizmet yerinden yönetim kuruluşları üzerinde merkezi idarenin idari vesayet denetimi bulunur. Ancak bu denetim, hiyerarşik denetim değil, kanunla sınırlandırılmış hukuka uygunluk denetimi niteliğindedir. Bu nedenle merkezi idare bu kuruluşlara emir ve talimat veremez; işlemlerini kural olarak geri alamaz, değiştiremez veya yerine geçerek işlem tesis edemez.

Hizmet yerinden yönetim kuruluşları; yürüttükleri hizmetin niteliği gereği teknik uzmanlık, mali özerklik ve fonksiyonel bağımsızlık gerektiren kamu hizmetlerinin (örneğin TRT, üniversiteler, KİT'ler, TÜBİTAK, yatırım izleme koordinasyon başkanlıkları gibi kuruluşların) yürütülmesinde önemli rol oynar. Bu yönleriyle "fonksiyonel yerinden yönetim" ilkesinin somutlaşmış hâlleridir.

Sonuç olarak, hizmet yerinden yönetim kuruluşları, belirli bir kamu hizmetinin etkin ve uzmanlaşmış bir biçimde yürütülmesi amacıyla oluşturulan, özel malvarlığı ve bütçesi bulunan, kamu tüzel kişiliğine sahip, idari ve mali özerkliği yüksek; ancak merkezi idarenin vesayet denetimi altında faaliyet gösteren fonksiyonel yerinden yönetim kuruluşlarıdır.

Bu açıklamalara göre ikinci öncülde yer alan "il, belediye ve köy gibi insanların bir arada yaşayarak oluşturdukları topluluklardır" ifadesi yer yönünden yerinden yönetim kuruluşlarının özellikleri arasında yer almaktadır. Yanıt, B seçeneği

6. I. Karar organları seçimle iş başına gelir.
 II. Birer kişi topluluğudur.
 III. Belirli bir amacın gerçekleşmesini sağlamak amacıyla faaliyet yürütürler.

Yer yönünden yerinden yönetim kuruluşlarına ilişkin yukarıdaki ifadelerden hangileri doğrudur?

- A) Yalnız II B) II ve III C) Yalnız I D) I ve II E) Yalnız III

Çözüm: Yer yönünden yerinden yönetim kuruluşları il, belediye, köy gibi insanların bir arada yaşayarak oluşturduğu tüzel kişiliktir. O nedenle bu kuruluşlar birer kişi topluluğudur. Bu kuruluşların karar organları seçimle iş başına gelir. Belirli bir hizmete özgülenmemişlerdir. Her alanda faaliyet yürütebilirler. Mahallin müşterek ihtiyaçlarını karşılama amacı ile kuruldukları için üçüncü öncülde yer alan "belirli bir amacın gerçekleşmesi amacıyla faaliyet yürütürler." ifadesi yanlıştır.

	YER YÖNÜNDEN YERİNDEN YÖNETİM	HİZMET YÖNÜNDEN YERİNDEN YÖNETİM
TÜZEL KİŞİLİK	İnsana özgülenmiş kamu tüzel kişiliğine sahip kuruluştur.	Bir hizmete özgülenmiş kamu tüzel kişiliğine sahip kuruluştur. (ihtisaslaşma)
GÖREVE GELME USULÜ	Karar organları seçimle iş başına gelir.	Karar organları atamayla iş başına gelir.
FAALİYET ALANI	Birden çok konuda faaliyet yürütür.	Uzmanlaşma prensibi egemedir. Sadece tahsis edildikleri amaçlar doğrultusunda faaliyet yürütür.
OLUŞUMLARI	Kişi topluluğu	Mal topluluğu

Yanıt, D seçeneği

7. Yerinden yönetim kuruluşlarına ilişkin aşağıdaki ifadelerden hangisi yanlıştır?

- A) Mali açıdan bağımsız kuruluşlardır.
 B) Üzerlerinde merkezi idarenin vesayet denetimi bulunur.
 C) Merkezi idareden ayrı tüzel kişiliğe sahiptir.
 D) Personel bağımsızlığına sahiptir.
 E) Mali Kontrol Kanunu'nda özel bütçeli kamu idareleri arasında düzenlenmişlerdir.

Çözüm: Bir kuruluşun yerinden yönetim kuruluşu olabilmesinin şartları şunlardır;

- Ayrı tüzel kişiliğe sahip olma
- Bağımsız personele sahip olma
- Mali bağımsızlık
- Merkezi idarenin vesayet denetimine tabi olma.

Mali Kontrol Kanunu, bütçe türlerini merkezi yönetim bütçesi, mahalli idare bütçesi ve sosyal güvenlik kuruluşları bütçesi olmak üzere üçe ayırmaktadır. Merkezi yönetim bütçesi ise kendi içinde genel, özel ve düzenleyici denetleyici kuruluş bütçesi olmak üzere üç alt türe ayrılmıştır. Bütçe türü bakımından yerinden yönetim kuruluşlarını tek bir tasnife tabi tutmak mümkün değildir. Örneğin, Orman Genel Müdürlüğü, Kara-

yolları Genel Müdürlüğü gibi bazı yerinden yönetim kuruluşların özel bütçeli iken, kamu iktisadi teşebbüsleri ile kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, Mali Kontrol Kanunu'nda yer almamaktadır. Bu nedenle E seçeneğinde yer alan "Mali Kontrol Kanunu'nda özel bütçeli kuruluşlar arasında yer alır." ifadesi yanlıştır. Yanıt, E seçeneği

8. I. Milli veya mahalli kamu hizmetinin ifasında kullanılabilir.

II. İller yetki genişliği esasına dayanır.

III. Bu yetki merkezin herhangi bir memuru tarafından kullanılabilir.

Yetki genişliğine ilişkin yukarıdaki ifadelerden hangisi doğrudur?

A) Yalnız III

B) Yalnız II

C) I ve III

D) I, II, III

E) I ve II

Çözüm: Yetki genişliği diğer adıyla tevsii mezuniyet, bir yerin veya bir hizmetin başında bulunan görevliye, aslında merkeze ait olan karar alma ve uygulama gibi kamu gücünden kaynaklanan yetkilerin tanınmasıdır. Yetki genişliğinin amacı, merkeziyetçiliğin sakıncalarını gidermektir.

Anayasamızın 126.maddesinde belirtildiği üzere ülkemizde "il" bazında söz konusu olan "yetki genişliği" sisteminin özellikleri şunlardır:

Yetki genişliğinin söz konusu olması halinde yetkiyi kullanan kimseler, merkezin hiyerarşisine tabi olup, merkez örgütü içinde sayılmaktadırlar. Kamu gücü aslında hala merkezi idarenin elinde bulunmaktadır; çünkü "yetki genişliği verilen makam devlet tüzel kişiliğini kullanmaktadır. Genişletilmiş yetkilere sahip görevlinin, merkeze bağlı hiyerarşik kademe olarak kullandığı bu yetkilerin merkezin kararları ile eylem ve işlemlerinden hiçbir farkı yoktur" Bu yetkililer sadece kendilerine bırakılan alanlarda yetkilerini doğrudan kullanabilirlerse, merkezin hiyerarşisine tabi olup, hiyerarşi yetkisinin olağan sonucu olarak, merkezin emir ve direktiflerine uymak zorundadırlar. Fakat merkezdeki yöneticiler, yetki genişliği aracılığıyla taşradaki yöneticiye bırakılan alanlarda, asla onların yerine geçerek işlem yapamazlar yani kendi iradelerini onların iradeleri ile ikame edemezler; sadece onlara emir ve talimat verebilir, yapılmış işlemler üzerinde tasarrufta bulunabilirler.

"Yetki genişliği uygulamasında, yetkiyi merkez adına kullanan amir, bu yetkiyi merkezi idarenin yürütmekle görevli olduğu bir hizmetin (milli bir kamu hizmetinin) yürütülmesi için kullanmaktadır. Yetkinin kullanılması ile yürütülen hizmetin giderleri merkezi idare bütçesinden karşılanmaktadır. Yürütülen hizmet dolayısıyla elde edilen gelirler de merkezi idare bütçesinin gelirleri arasına katılmaktadır. Nihayet, yetkinin kullanılması ile yürütülen hizmete tahsis edilmiş bulunan mallar da ya merkezi idarenin mülkiyetindedir; ya da merkezi idarenin hüküm ve tasarrufu altındadır.

Bu açıklamalara göre birinci öncül yanlıştır. Yetki genişliği, mahalli bir kamu hizmetinin ifasında kullanamaz. İkinci öncül doğrudur. İller yetki genişliği esasına dayanır. Üçüncü öncül yanlıştır. Bu yetki merkezi idarenin taşradaki en üst hiyerarşik organı olana vali tarafından kullanılabilir. Yanıt, B seçeneği

9. Merkezden yönetime ilişkin aşağıdaki ifadelerden hangisi yanlıştır?

- A) Merkezden yönetim kuruluşları tek bir tüzel kişiliğe sahiptir.
- B) Merkezi idare kamu hizmetlerini bakanlıklar aracılığıyla yürütmektedir.
- C) Bakanlıkların kendisine has tüzel kişilikleri bulunmaktadır.
- D) Merkezi yönetim kapsamındaki idareler genel bütçe kapsamındadır.
- E) Başkentte planlanan kamu hizmetleri taşra organları aracılığıyla tüm ülkeye yayılır.

Çözüm: Merkezden yönetim, devletin idari teşkilatlanmasında kamu hizmetlerinin tek bir merkezden planlandığı, yönlendirildiği ve yürütüldüğü örgütlenme biçimidir. Bu sistemde idari karar alma yetkisi esas olarak merkezde toplanır ve idarenin bütünlüğü ilkesi gereğince devlet tüzel kişiliği tek bir tüzel kişilik olarak örgütlenmiştir. Bu nedenle merkezden yönetim kuruluşlarının tümü, devlet tüzel kişiliğinin bir parçasıdır ve devlet dışında ayrı bir kamu tüzel kişiliğine sahip değildir.

Merkezden yönetimde kamu hizmetleri, görev alanlarına göre bakanlıklar arasında fonksiyonel olarak bölüştürülmüştür. Her bakanlık, belirli bir kamu hizmetinin yürütülmesinden sorumlu olup "hizmete göre bakanlık ilkesi" gereğince örgütlenmiştir. Ancak bakanlıkların kendilerine ait bağımsız bir kamu tüzel kişiliği yoktur; bakanlıklar devlet tüzel kişiliği içinde yer alan idari birimlerdir. Bu durum, bakanlıkların hukuki açıdan devletin bir organı olarak faaliyet gösterdiğini ve ayrı malvarlığı, bütçesi veya hukuki statüsü bulunmadığını ifade eder.

Merkezden yönetim kuruluşları, devlet örgütlenmesinin bir parçası oldukları için genel yönetim bütçesi içinde yer alırlar. Bu kuruluşlar, 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun I sayılı cetvelinde düzenlenen "genel bütçeli idareler" kapsamında faaliyet gösterir. Dolayısıyla mali özerklikleri sınırlıdır; gelir ve giderleri merkezi bütçeden karşılanır ve mali denetimleri Sayıştay gibi merkezi denetim organları tarafından yapılır.

Merkezden yönetimin bir diğer önemli unsuru, idarenin ülke düzeyine yayılmasını sağlayan taşra teşkilatıdır. Bakanlıkların illerde, ilçelerde ve bölgelerde kurdukları taşra birimleri, merkez teşkilatının emir ve talimatları doğrultusunda faaliyet gösterir. Taşra teşkilatı, merkezin bir uzantısı niteliğindedir ve ayrı bir kamu tüzel kişiliğine sahip değildir. Taşra birimleri, devlet tüzel kişiliği içinde yer almakla birlikte hiyerarşik olarak merkeze bağlıdır; bu nedenle hiyerarşik üst-ast ilişkisi çerçevesinde merkezin denetimi altındadır.

Bu yapı içinde hizmetlerin başkentte planlanıp taşrada uygulanması, kamu hizmetlerinin ülke genelinde birlik, eşgüdüm ve hukuki standartlar içinde yürütülmesini sağlar. Merkezden yönetim sistemi, özellikle ulusal düzeyde birlik gerektiren savunma, güvenlik, adalet, dış ilişkiler gibi alanlarda bütünlük sağlayıcı bir işlev görür.

Sonuç olarak, merkezden yönetimin temel özellikleri şunlardır:

- Devlet tüzel kişiliğine dayanır; ayrı bir tüzel kişilik oluşturmaz.
- Bakanlıklar devlet örgütü içinde fonksiyonel birimlerdir; tüzel kişilikleri yoktur.
- Genel bütçe kapsamında yer alır ve mali özerkliği sınırlıdır.
- Kamu hizmetleri merkezde planlanır, taşrada uygulanır.
- Taşra teşkilatı merkezin uzantısıdır ve ayrı tüzel kişiliği yoktur.
- Hiyerarşi ilkesi gereği merkez ile taşra arasında sıkı bir üst-ast ilişkisi bulunur.

	MERKEZDEN YÖNETİM	YERİNDEN YÖNETİM
TÜZEL KİŞİLİK	Devlet tüzel kişiliği	Her kuruluş ayrı kamu tüzel kişiliğine sahiptir.
BÜTÇE	Genel bütçeli kuruluşlardır.	Her kuruluş bağımsız bütçe ve mal varlığına sahiptir.
İDARİ DENETİM	Hiyerarşik denetime tabidir.	Vesayet denetimine tabidir.
PERSONEL	Tek bir merkezden dağıtılır.	Her kuruluşun ayrı personeli bulunur.

Yanıt, C seçeneği

10. İdareye ilişkin aşağıdaki ifadelerden hangisi anayasada yer almaz?

- A) İdare, kendi eylem ve işlemlerinden doğan zararı karşılamakla yükümlüdür.
- B) İdarenin kuruluş ve görevleri, merkezden yönetim ve yerinden yönetim esaslarına dayanır.
- C) İdarenin her türlü eylem ve işlemlerine karşı yargı yolu açıktır.
- D) İdari işlemler hukuka uygunluk karinesinden yararlanır.
- E) İdare görev ve yetkileriyle bir bütündür.

Çözüm: İdareye ilişkin anayasal düzenlemeler şunlardır;

- İdarenin bütünlüğü ilkesi
- İdarenin mali ve yargısal sorumluluğu ilkesi
- Merkezden ve yerinden yönetim ilkesi
- İdarenin kanuniliği Kanunsuz emir
- Yetki genişliği
- İdari vesayet
- İdarenin takdir yetkisi
- Yerindelik denetimi yasağı
- İdari başvuru yolları ve süresinin gösterilmesi

İdari işlemlerin hukuka uygunluk karinesinden yararlanması içtihadi nitelik taşımaktadır. Anayasal bir ilke değildir. Yanıt, D seçeneği

11. I. Yüksek Öğretim Kurumu

II. Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumu

III. Radyo ve Televizyon Üst Kurumu

Yukarıdaki kuruluşlardan hangisi kamu tüzel kişiliğini anayasadan alır?

A) I, II, III

B) I ve III

C) Yalnız II

D) Yalnız III

E) II ve III

Çözüm: İdare hukukunda kuruluşların hukuki statüsünün belirlenmesinde en önemli ölçütlerden biri, kamu tüzel kişiliğinin hangi normdan kaynaklandığıdır. Bu bağlamda bir kuruluşun Anayasa’da düzenlenmiş olması ile kamu tüzel kişiliğini doğrudan Anayasa’dan alması birbirinden farklı hukuki durumlardır. Her anayasal düzeyde düzenlenen kuruluş, kamu tüzel kişiliğini Anayasa’dan kazanmaz; bazıları kamu tüzel kişiliğine kanundan, bazıları ise Anayasa’dan kavuşur.

Dolayısıyla sınav sorularında veya idare hukuku çözümlemelerinde öncelikle şu ayrımın yapılması gerekir:

1. “Anayasal kuruluş” olmak başka bir şeydir,

2. “Kamu tüzel kişiliğini Anayasa’dan almak” başka bir şeydir.**

Bir kuruluş Anayasa’da yer alabilir; ancak kamu tüzel kişiliğinin kaynağı kanun da olabilir. Bu nedenle her anayasal kuruluş, anayasal tüzel kişilik özelliği taşımaz.

Kamu tüzel kişiliğini anayasadan alan kuruluşlar:

- İl özel idaresi
- Belediye
- Köy
- Üniversiteler
- Kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları
- Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu
- Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumu (TRT)

Bu kuruluşların ortak özelliği, kamu tüzel kişiliklerinin doğrudan Anayasa maddeleriyle tanınmış olmasıdır. Bu nedenle bunların tüzel kişiliğinin kaynağı kanun değil, Anayasa’dır; kanun yalnızca bu tüzel kişiliklere ilişkin örgütlenme, görev alanı, yetki, mali yapı gibi konuları düzenler.

Bazı kurumlar Anayasa’da düzenlenmiştir; ancak Anayasa bu kurumlara tüzel kişilik tanımamıştır. Bu kuruluşların kamu tüzel kişiliği kanundan doğar.

Örneğin:

- RTÜK
- YÖK
- Kamu Başdenetçiliği

Bu nedenle, “Anayasal kuruluş” sıfatı, kamu tüzel kişiliğinin kaynağını belirlemek için yeterli değildir.

- TRT Anayasada hem düzenlenmiştir hem de kamu tüzel kişiliğini Anayasa’dan alır. Buna karşılık aynı Anayasa’da düzenlenen RTÜK veya YÖK kamu tüzel kişiliğini Anayasa’dan değil kanundan alır. Yanıt, C seçeneği

12. Hiyerarşi yetkisine ilişkin aşağıdaki ifadelerden hangisi yanlıştır?

- A) Merkezi idarenin en üst hiyerarşik amiri bakandır.
 B) Yerindelik denetimi ve hukukilik denetimini içerir.
 C) İdari teşkilat içinde bir makam diğerinin üstü konumundaysa hiyerarşi yetkisine sahiptir.
 D) Astın üstün işlemine karşı dava açma hakkı bulunmaz.
 E) Aynı tüzel kişilik içindeki bütünlüğü sağlar.

Çözüm: Hiyerarşi yetkisi genel bir yetkidir ve kanunla özel olarak düzenlemeye ihtiyaç bulunmamaktadır. Teşkilat içerisinde üst konumda bulunan her makam bu yetkiyi kullanabilir. Hiyerarşi yetkisi hem hukukilik hem de yerindelik denetimini içerir. Hiyerarşik üstün işlemine karşı astın dava açma hakkı bulunmamaktadır. Burada şu hususa dikkat edilmesi gerekmektedir; dava açılmamasında kasıt işlemin niteliği emir ve talimata ilişkindir. Astın özlük işlerine karşı bir işlem yapılmışsa dava açılabilir. Merkezi idarenin en üst hiyerarşik amiri Cumhurbaşkanı'dır Yanıt, A seçeneği

13. I. Yerine geçip işlem yapma

II. Emir ve talimat verme

III. Yapılan işlemi geri alma

Hiyerarşi yetkisi yukarıdakilerden hangisini içerir?

- A) I ve II B) Yalnız II C) I ve III D) II ve III E) Yalnız III

Çözüm: Hiyerarşik amirin yetkileri şunlardır;

AST ÜZERİNDE	ASTIN İŞLEMLERİ ÜZERİNDE
• Atama • Terfi • Emir ve talimat verme • Disiplin cezası verme	• Geri alma • Kaldırma • Düzeltme • Onama • İzin • Yerindelik ve hukukilik denetimi

Hiyerarşik amir astın yerine geçip işlem yapamaz.(İkame Yasağı) Yanıt, D seçeneği

14. I. Göç İdaresi Genel Müdürü

II. Devlet Su İşleri Genel Müdürü

III. Karayolları Genel Müdürü

Hiyerarşik amir yukarıdakilerden hangisinin yaptığı işlemi geri alabilir?

- A) Yalnız II B) II ve III C) Yalnız I D) I ve II E) I ve III

Çözüm: Hiyerarşi, aynı kamu tüzel kişiliği içinde yer alan idari birimler arasında kurulan ve üst makamın ast makam üzerinde geniş denetim yetkisini ifade eden bir idari ilişkidir. Hiyerarşi, doğrudan teşkilat yapısından kaynaklandığı için ayrıca kanunda düzenlenmesine ihtiyaç duyulmayan genel bir idari yetkidir. Bu yapı içinde üst makam, ast makamın işlem ve eylemleri üzerinde hem hukuka uygunluk hem de yerindelik yönünden denetim yapabilir.

Hiyerarşik üstün en önemli yetkilerinden biri, astının tesis ettiği işlemleri geri alma, kaldırma, düzeltme iptal etme, onama ve izin verme yetkisidir. Bu yetkiler, hiyerarşinin doğal bir sonucudur ve yalnızca aynı tüzel kişilik içinde kullanılabilir. Çünkü hiyerarşi, tüzel kişiliğin bütünlüğünü ve idari yapının içsel uyumunu sağlamayı amaçlar.

Bu çerçevede merkezî idarenin devlet tüzel kişiliği içinde yer alan birimler hiyerarşik bir bağlılık içerisindedir. Örneğin Göç İdaresi Başkanlığı, devlet tüzel kişiliğinin bir parçası olan İçişleri Bakanlığı'na bağlıdır. Bu nedenle Göç İdaresi Genel Müdürü tarafından tesis edilen işlemler, hiyerarşik üst olan İçişleri Bakanı tarafından geri alınabilir, kaldırılabilir veya değiştirilebilir. Burada hem aynı tüzel kişilik hem de hiyerarşik üst–ast ilişkisi bulunduğu için geri alma yetkisi hukuken mümkündür.

Buna karşılık Karayolları Genel Müdürlüğü (KGM) ve Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü (DSİ) ayrı birer kamu tüzel kişiliğine sahiptir. Bu kuruluşlar, merkezî idareye bağlı olmakla birlikte, devlet tüzel kişiliği içinde yer almaz; kendi kamu tüzel kişilikleri vardır. Bu nedenle bakanlar, KGM veya DSİ gibi hizmet yerinden yönetim kuruluşlarının işlemlerini geri alma yetkisine sahip değildir. Çünkü hiyerarşi, yalnızca aynı tüzel kişilik içinde söz konusu olur.

Bu kuruluşlar üzerinde merkezi idarenin yetkisi idari vesayet yetkisidir. Vesayet:

- yerindelik denetimi içermez,
- emir ve talimat verilemez,
- işlemler geri alınamaz,
- bakanlık yerine geçerek işlem tesis edemez,
- ancak kanunla sınırlı ölçüde hukuka uygunluk denetimi yapılabilir.

Dolayısıyla bir bakan, DSİ veya KGM genel müdürünün işlemini geri alamaz; çünkü bu kuruluşlar bakanın hiyerarşik astı değildir, yalnızca vesayet denetimine tabi yerinden yönetim kuruluşlarıdır. Yanıt, C seçeneği

15. Aşağıdaki kuruluşlardan hangisi hiyerarşik denetime tabidir?

- A) Savunma Sanayi Başkanlığı
- B) Sigortacılık ve Özel Emeklilik Düzenleme Kurulu
- C) Nükleer Düzenleme Kurumu
- D) Karayolları Genel Müdürlüğü
- E) Strateji ve Bütçe Başkanlığı

Çözüm: Strateji ve Bütçe Başkanlığı Cumhurbaşkanlığı'na bağlı, devlet tüzel kişiliğine sahip kuruluştur. Cumhurbaşkanı'nın hiyerarşik denetimine tabidir. Yanıt, E seçeneği

16. I. Kanunla vesayet makamına yerine geçip işlem yapma yetkisi verilebilir.
 II. Kanunla vesayet makamına yerindelik denetimi yapma yetkisi verilebilir.
 III. Kanunla belediyelerin üzerindeki vesayet denetimi kaldırılabilir.

İdari vesayete ilişkin yukarıdaki ifadelerden hangisi yanlıştır?

- A) I ve II B) I, II, III C) Yalnız I D) Yalnız III E) II ve III

Çözüm: İdari vesayet, merkezi idarenin yerinden yönetim kuruluşları üzerindeki hukuka uygunluk denetimini ifade eden ve kapsamı kanunla sınırlandırılmış istisnai bir idari denetim türüdür. Vesayet yetkisinin özü, yerinden yönetim kuruluşlarının özerkliğini korumakla birlikte idarenin bütünlüğünü sağlamak amacıyla, merkezi idareye yalnızca hukukilik kontrolü yapma imkânı tanımasıdır.

Bu nedenle vesayet makamının kural olarak sahip olmadığı yetkiler şunlardır:

- Yerindelik denetimi yapma,
- Yerine geçerek işlem tesis etme,
- Yerinden yönetim kuruluşunun işlemini geri alma, kaldırma, değiştirme,
- Tam anlamıyla emir ve talimat verme.

Bu yetkiler, ancak hiyerarşik ilişkide bulunabilecek yetkililerdir; vesayet ilişkisinde kural olarak uygulanamaz. Ancak vesayet sisteminin doğasına ilişkin anayasal bir yasak bulunmadığından, kanun koyucu belirli konularda vesayet makamına yerindelik denetimi, değişiklik yapma, hatta yerine geçerek işlem tesis etme yetkisi tanıyabilir. Buradaki temel ilke, bu yetkilerin ancak açık bir kanuni düzenleme ile kullanılabilmesidir.

Bazı istisnai durumlarda vesayet makamlarına olağan vesayet yetkisini aşan yetkiler tanımlanmıştır. Örneğin:

1. Köy Kanunu – Yerindelik Denetimi Yetkisi

Köy Kanunu, kaymakama, muhtarın köy yararına aykırı kararlarını yerindelik yönünden inceleyip bozma yetkisi vermektedir. Bu durum, vesayet makamının yerindelik denetimi yapabileceği ender istisnalardan biridir.

2. Büyükşehir Belediye Kanunu – Değişiklik Yetkisi

Büyükşehir belediyeleri, ilçe belediyelerinin bütçeleri ve imar planları üzerinde değişiklik yapma yetkisine sahiptir. Bu yetki, vesayet kapsamında müdahale yetkisinin genişletilmiş bir şeklidir.

3. Belediye Kanunu – Yerine Geçerek İşlem Yapma Yetkisi

Belediyenin hizmetlerinin ciddi şekilde aksaması hâlinde, vesayet makamı olan vali, belediyenin yetki alanına giren işleri belediyenin yerine geçerek yapabilir. Bu durum, vesayet makamına verilen en ileri düzey istisnai yetkidir.

Bu örneklerin ortak noktası, vesayet makamlarının olağan yetkilerini aşan bu yetkileri ancak kanun açıkça izin verdiği ölçüde kullanabilmeleridir.

Vesayet Denetiminin Anayasal Temeli ve Sınırları

Mahalli idareler üzerindeki idari vesayet denetimi, Anayasa'nın 127. maddesinden kaynaklanmaktadır. Bu nedenle, belediyeler ve diğer mahalli idareler üzerindeki vesayet denetiminin tamamen kaldırılması, Anayasa'nın tanıdığı "idarenin bütünlüğü" ilkesine aykırı olur. Böyle bir durum ancak anayasa değişikliğiyle mümkün olabilir.

Kanun koyucu, vesayet denetiminin kapsamını daraltabilir veya belirli yetkileri farklı şekilde düzenleyebilir; ancak vesayet ilişkisini tamamen ortadan kaldıracak bir düzenleme normlar hiyerarşisine aykırı olur. Dolayısıyla mahalli idarelerin merkezi idare karşısındaki vesayet ilişkisi, anayasal bir zorunluluktur.

Sonuç

- Vesayet yetkisi kural olarak yalnızca hukuka uygunluk denetimini içerir.
- Yerindelik, değiştirme ve yerine geçme yetkileri ancak kanuni düzenleme ile istisnai olarak tanınabilir.
- Köy Kanunu, Büyükşehir Belediye Kanunu ve Belediye Kanunu bu tür istisnaların örnekleridir.
- Mahalli idare üzerindeki vesayet, anayasal dayanağa sahip olduğu için ancak anayasa değişikliğiyle kaldırılabilir. Yanıt, D seçeneği

17. Vakıflar Genel Müdürlüğü'ne ilişkin aşağıdaki ifadelerden hangisi yanlıştır?

- A) Kamu tüzel kişiliğine sahiptir.
- B) Özel bütçeli kuruluşlar arasında yer alır.
- C) Merkezi idare organı içerisinde örgütlenmiştir.
- D) Bağımsız personele sahiptir.
- E) Yönetmelik çıkarabilir.

Çözüm: Vakıflar Genel Müdürlüğü, Anayasa ve ilgili kanunlar çerçevesinde kurulmuş olan, kamu tüzel kişiliğine sahip, özel bütçeli bir kamu kurumudur. Kamu tüzel kişiliğine sahip olması, bu kuruma ayrı bir malvarlığı, bütçe, personel rejimi ve örgüt yapısı tanınması anlamına gelir. Bu statü gereği kuruluş, idari özerkliğe sahiptir ve idari işlemlerini kendi tüzel kişiliği adına yapar.

Kamu tüzel kişiliğine sahip tüm kuruluşlarda olduğu gibi Vakıflar Genel Müdürlüğü de merkezi idarenin hiyerarşik yapısı içinde yer almaz, ancak idari vesayet denetimine tabidir. Vesayet denetimi; merkezi idarenin, yerinden yönetim kuruluşlarının işlemlerini yalnızca hukuka uygunluk yönünden, kanunla belirlenmiş sınırlar içinde denetleyebilmesini sağlar. Bu denetim hiyerarşi ilişkisi değildir; merkezi idare, Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün işlemlerini geri alamaz, değiştiremez veya yerine geçerek işlem tesis edemez, yalnızca kanunun izin verdiği ölçüde müdahalede bulunabilir.

Kamu tüzel kişiliğine sahip kuruluşlar, idare hukukunun temel örgütlenme ilkeleri çerçevesinde merkezi yönetim kapsamındaki idareler arasında yer almazlar. Merkezi yönetim kuruluşları, devlet tüzel kişiliği içinde örgütlenen birimlerden oluşurken; kamu tüzel kişiliğine sahip kuruluşlar, devlet tüzel kişiliğinden ayrı bir tüzel kişilik olarak faaliyet gösterir.

Bu kuruluşlar, faaliyet alanlarının niteliğine göre yer yerinden yönetim veya hizmet yerinden yönetim kuruluşu olabilir. Bu çerçevede Vakıflar Genel Müdürlüğü, belirli bir kamu hizmetinin (vakıf mallarının yönetimi, korunması ve değerlendirilmesi) yürütülmesi amacıyla oluşturulmuş hizmet yerinden yönetim kuruluşu niteliği taşıyan Yanıt, C seçeneği

18. 1136 sayılı Avukatlık Kanunu'nun 8. maddesine göre, adayın levhaya yazılma talebi ilgili baro ve Türkiye Barolar Birliği tarafından uygun bulunduğu durumlarda Adalet Bakanlığı'na gönderilir. "Ancak Adalet Bakanlığı uygun bulmadığı kararları bir daha görüşülmek üzere, gösterdiği gerekçesiyle birlikte Türkiye Barolar Birliği'ne geri gönderir. Geri gönderilen bu kararlar, Türkiye Barolar Birliği Yönetim Kurulunca üçte iki çoğunlukla aynen kabul edildiği takdirde onaylanmış, aksi halde onaylanmamış sayılır."

Adalet Bakanlığı'nın "uygun bulmadığı kararların yeniden görüşülmesini istemesi" hangi idari denetim ilişkisinin sonucudur?

- A) Hiyerarşi
- B) Yetki devri
- C) Yetki genişliği
- D) Adem – i Temerküz
- E) İdari Vesayet

Çözüm: Türkiye Barolar Birliği ile il baroları kamu tüzel kişiliğine sahip meslek kuruluşlarıdır. Adalet Bakanlığı ise devlet tüzel kişiliğine sahip kuruluşlar arasında yer almaktadır. Bu nedenle aralarındaki idari denetim vesayet ile sağlanmaktadır. Vesayet makamı onama, izin, uygulamasını erteleme, yeniden görüşülmesini isteme gibi haklara sahiptir. Yanıt, E seçeneği

19. Aşağıdakilerden hangisi anayasada düzenlenmemiştir?

- A) İl genel idaresi
- B) Birden çok ili içine alan merkezi idare
- C) Kamu Kurumu Niteliğindeki Meslek Kuruluşları
- D) Belediye
- E) Düzenleyici Denetleyici Kuruluşlar

Çözüm: Radyo ve Televizyon Üst Kurumu hariç düzenleyici denetleyici kuruluşlar anayasada düzenlenmemiştir. Anayasada yer alan kurum ve kuruluşlar şunlardır: İl idaresi, birden çok ili içine alan merkezi idare, il özel idaresi, belediye, köy, üniversiteler, Yüksek Öğretim Kurumu, TRT, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, Kamu Kurumu Niteliğindeki Meslek Kuruluşları, Diyanet İşleri Başkanlığı, Kamu Görevlileri Hakem Kurulu, Yüksek Hakem Kurulu, Kamu Başdenetçiliği, Yüksek Askeri Şura, Milli Güvenlik Kurulu Genel Sekreterliği, Devlet Denetleme Kurulu. İlçe, Merkez Bankası, düzenleyici ve denetleyici kuruluşların anayasada düzenlenmediğine dikkat edilmelidir. Yanıt, E seçeneği

20. Anayasa'nın 123. maddesine göre, "idare, kuruluş ve görevleriyle bir bütündür ve kanunla düzenlenir."

- I. Yönetmelikler
- II. Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi
- III. Olağanüstü hal Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi

Yukarıdakilerden hangileri idarenin kanuniliği ilkesinin istisnasını oluşturur?

- A) II ve III
- B) Yalnız I
- C) I ve II
- D) I ve III
- E) Yalnız III

Çözüm: İdarenin kanuniliği ilkesi, idarenin kuruluşu, teşkilatlanması, görevleri, yetkileri ve işlemlerinin tamamının kanuni dayanağa sahip olması gerektiğini ifade eden temel anayasal ilkedir. Bu ilke, idarenin ancak kanunla kendisine tanınmış yetkileri kullanabileceğini; kanundan kaynaklanmayan bir yetkiye dayanarak işlem tesis edemeyeceğini ve kanunla belirlenen sınırları aşamayacağını güvence altına alır. Bu nedenle idari organlar, özel hukuk kişilerinin aksine genel yetkiye değil, kanunla verilen sınırlı ve belirli yetkilere sahiptir.

İdarenin kanuniliği ilkesi gereğince idarenin işlem tesis edebilmesi için yetki, şekil, sebep, konu ve amaç unsurlarının tamamının kanuna uygun olması zorunludur. Kanunla verilen yetkinin sınırları dışına çıkılması veya kanunda öngörülmemiş bir konuda işlem tesis edilmesi, işlemi yetki yönünden sakat hâle getirir. Bu ilkenin doğal sonucu olarak idarenin genel bir kural koyma yetkisi yoktur; idarenin düzenleme yetkisi, ancak kanunun açıkça verdiği sınırlandırılmış ve tali bir yetki olarak kullanılabilir. Bu nedenle yönetmelikler ve diğer düzenleyici işlemler, daima kanunun çizdiği çerçeve içinde ve ona uygun olarak çıkarılır.

Bununla birlikte 2017 anayasa değişiklikleri sonrasında yürürlüğe giren sistem gereği, yürütme organının düzenleme alanı Cumhurbaşkanlığı Kararnameleri (CBK) ile genişletilmiş ve tali nitelikte olan düzenleme yetkisi kısmen asli bir görünüme kavuşturulmuştur. 1982 Anayasası, önceki anayasalardan farklı olarak yürütmeyi sadece "görev" açısından değil, aynı zamanda "yetki" olarak da açık şekilde düzenlemiştir. CBK'lar:

- Yürütme alanına ilişkin konularda,
- Kanunla düzenlenmemiş alanlarda,
- Kanuna aykırı olmamak koşuluyla

doğrudan norm koyabilen düzenleyici işlemlerdir. Bu durum, klasik anlamdaki kanunilik ilkesinin yanında

yürütmeye sınırlı bir asli düzenleme yetkisi tanınması anlamına gelmektedir. Ancak CBK'lar:

- Temel hak ve hürriyetleri düzenleyemez,
- Kanunla çelişemez,
- Kanun çıktığı anda hükümsüz hâle gelir,
- Kanunun alanına giren hiçbir konuda düzenleme yapamaz.

Dolayısıyla CBK, idarenin genel bir düzenleme yetkisi elde ettiği anlamına gelmez; yalnızca Anayasa'da açıkça öngörülen alanlarda ve kanun boşluğu bulunduğu sürece kullanılabilen istisnai bir düzenleme aracıdır. Bu yönüyle CBK, idarenin kanuniliği ilkesini tamamen ortadan kaldırmaz; yalnızca yürütmeye sınırlı bir bağımsız norm koyma alanı tanır.

Sonuç olarak:

- İdare, kuruluşundan görevlerine kadar tüm alanlarda kanuna bağlıdır.
- Kanuna aykırı işlem tesis edemez; kanundan doğmayan bir yetkiyi kullanamaz.
- Kural koyma yetkisi tali niteliktedir ve kanuna dayanmak zorundadır.
- CBK'lar yürütmeye kanunilik ilkesinin içinde yer alan sınırlı bir istisnai düzenleme yetkisi sağlar.
- Kişi hakları ile siyasi haklar ve kanunla düzenlenmesi gereken konularda yürütme asla asli işlem tesis edemez. Yanıt, A seçeneği